

Til Udvalget for Landdistrikter og Øer

Hermed materiale til udvalgsmedlemmernes forberedelse af vort foretræde vedrørende LAG- og FLAG-ordningerne.

LAG og FLAG skaber udvikling i landdistrikterne - og vi gør det sammen med borgere, virksomheder og lokalsamfund¹

*Reel landdistriktsudvikling kan kun virkeliggøres gennem rammer,
der sikrer motivation og forankring i det lokale miljø.
- Og menneskene i landdistrikterne er dem, som bedst véd, hvad der skal til.*

Potentialerne er store

LAG og FLAG er stærke værktøjer til at sikre medejerskab og virkelyst i landdistrikterne, hvilket der i dén grad er behov for i Danmark i disse år.

LAGer gør en kæmpe forskel i landdistrikterne:

- LAG/FLAG støtter konkrete løsninger på konkrete udfordringer - og fungerer som **lokalt mødested, initiativtager og værdiskaber**- også ud over den økonomiske støtte, som uddeles. For eksempel tager LAGer initiativ til at samle lokale parter om sikring af færgeruter og anden infrastruktur, tværgående grønne udviklingsinitiativer, etc.
- LAG/FLAG støtter direkte **udviklingen af stærke lokale fællesskaber** og fremmer **bosætningsattraktivitet i landdistrikter**. For eksempel støtter LAGerne etablering af borgerdrevne butikker, legepladser, fælleshuse, lægeklinikker, vinterbadefaciliteter og iværksætterhubs i nedlagte stationsbygninger.
- Som noget nær de eneste må LAG/FLAG **støtte etablering af erhvervsvirksomheder**. Disse virksomheder etableres ofte i gamle landbrugsbygninger, der ellers ville stå og forfalde. Lokale arbejdspladser betydningen for bosætning kan ikke overdrives. Ofte har disse virksomheder ingen mulighed for realkreditbelåning. LAG/FLAG er således sammen med pengeinstitutter den eneste finansieringskilde. For eksempel støtter LAGer etablering af bæredygtig fødevareproduktion og traditionelle håndværk i landsbyer, og FLAGer støtter nye maritime madkoncepter og levende havnemiljøer.
- LAG/FLAG støtter **grøn omstilling og arbejdspladser i mindre lokale virksomheder**, som typisk har vanskeligt ved på egen hånd at komme godt med i de nye krav og rammer. For eksempel støtter LAGerne indkøb af nye, grønne produktionssystemer og overgang til

¹ Se bilag 1 for en kort beskrivelse af LAG og FLAG i Danmark.

cirkulær ressourceanvendelse i produktionsvirksomheder samt etablering af lokale fødevarerproduktioner og -udsalg. FLAGer støtter også grøn omstilling af fiskekuttere og auktionshaller.

- LAG- og FLAG-midlerne er, om end relativt små, ofte **de eneste helt lokalt forankrede midler i landdistrikterne**. De kan derfor fungere som 'seed money', som åbner for videre finansiering med langt større puljer fra filantropiske fonde, private investorer, m.v. På den måde har LAGerne gennem årene gearet værdien af deres midler med to cifrede faktorer.

Men LAGerne er fanget i et paradoks, som dræber i stedet for at fremme værdiskabelsen

På trods af EU's udtrykkelige ønske om 'forenklinger'² mødes LAGerne af en Plan- og Landdistriktsstyrelse, som nidkært detailregulerer vores arbejde, begrundet med en frygt for repressalier fra EU- og statsrevisorer. Der hersker en stærkt overdrevet nulfejlskultur, som er ødelæggende for det lokale initiativ – og for LAG ordningens omdømme ude i lokalsamfundene.

- a. Vi oplever **sagsbehandlingstider**, både i forbindelse med indstillinger, ændringer og afslutninger, som forlænger projektvirkeliggørelsen med halve og hele år. Ingenting er tilsyneladende for småt til at forsinke behandlingen af en sag med flere måneder, og sager som er næsten færdigbehandlede kan gå i stå på grund af små unøjagtigheder i øreafrundinger eller dateringer. Vi har pt. indstillede projekter, som afventer endelig godkendelse fra PLST på 9. måned og udbetalingssager, som har hængt i systemet lige så længe.
- b. **IT-systemerne er overdrevent komplekse og ekstremt ustabile**, både i forhold til ansøger og i LAGernes sagsbehandling. Ved opstart af perioden 2023-27 blev det af for os ubegribelige årsager besluttet, at LAG-ernes ansøgningssystem fremover skulle indarbejdes i Landbrugsstyrelsens Tast Selv-system CAPTAS. Allerede ved opstarten måtte man konstatere, at CAPTAS var uhensigtsmæssigt til LAG ansøgninger: CAPTAS kunne ikke håndtere de mange bilag, som er en del af en LAG ansøgning. Man måtte derfor oprette et ekstra system, APPENDIX, så der nu skal manøvreres tildels håndholdt mellem to digitale platforme, med alle de udfordringer som denne snitflade indebærer.

CAPTAS er et komplekst system, som landmændene, eller rettere landmændenes dyrt betalte konsulenter, bruger, når de på vegne af landmændene udarbejder en ansøgning om tilskud fra EUs landbrugsbudget. CAPTAS er gearet til at detailkontrollere landmændenes ansøgninger.

² <http://elard.eu/wp-content/uploads/2020/04/Simplification-practice-in-LEADER-CLLD-final.pdf>

Det er ikke gearret til at håndtere små, simple projekter med frivillighed og minimal risiko for svig. Det går da også galt i næsten alle tilfælde – både fordi systemet er uforståeligt og ikke navigerbart for de frivillige, og fordi det har næsten konstante alvorlige fejl.

Konsekvensen heraf er, at LAGernes koordinatører må bruge mere tid på at hjælpe ansøgere med digitale udfordringer end på at kvalificere projekternes indhold og resultatskabelse.

Vi har eksempler på ansøgere, som er nødsaget til at engagere konsulenter til at hjælpe dem med den digitale proces, og selv konsulenterne er rystede over upålideligheden og kompleksiteten i systemet.

Endelig er systemet stadig ikke i stand til at håndtere LAG-processerne. Ændringsmodulet er først lanceret ultimo marts, og det er så fejlbehæftet at der nu må laves håndholdte lappeløsninger. Og på trods af, at de første LAGer indstillede projekter i juni måned 2023, og en del af de heldige projekter, som trods alt nåede at få tilsagn inden årsskiftet, allerede er gennemført, kan der tidligst søges om udbetalinger fra juni måned 2024.

- c. **Likviditetsudfordringer** opstår hyppigt i forbindelse med udbetalinger fra ordningerne er på grund af de lange sagsbehandlingstider - og de er ødelæggende for lokale aktørers økonomi - og for LAGernes lokale anseelse. Fortællingerne herom spredes hurtigt i lokalsamfundene og mange afstår af samme grund fra at søge LAG-midler.

Et eksempel er en lokal forening, som har fået bevilget LAGmidler. Efterfølgende har de ventet et år(!) på udbetaling efter projektafslutning og i denne periode betalt 13% i rente.

Renteudgifter, der svarer til et års indtægter fra foreningens medlemsindtægter.

Vi har også eksempler på små virksomheder, som balancerer på randen af

betalingsstandsning, fordi de har udlæg til et LAG-projekt men må vente op til 9 måneder på udbetaling.

- d. **Manglende afklaring af finansieringen af FLAG ordningen.**

I finansloven for 2024 blev der alene afsat 8 millioner kroner svarende til det halve beløb af de normale årsbevillinger. Plan-og Landdistriktstyrelsen lod forstå, at den resterende halvdel ville blive søgt tilvejebragt i starten af 2024, men dette er ikke sket endnu. Det betyder, at vi ikke véd, hvor meget vi har at råde over i år i forhold til indstilling af projekter og til beskæftigelse og løn til koordinator/sekretariatsfunktioner. Vi vil således enten miste disse uundværlige folk, eller give dem væsentlig dårligere arbejdsbetingelser fremover.

Vi beder dig derfor indtrængende om, at de nødvendige midler bevilges nu! På længere sigt er der ikke vished om FLAG-ordningen overhovedet vil eksistere efter 2024. At der ikke sikres ro omkring FLAG-ordningen er ødelæggende for både LAG-organisationerne og, ikke mindst, for muligheden for at arbejde langsigtet og strategisk i fiskeriområderne.³

³Se bilag 2: Brev vedr. FLAG fremsendt til Morten Dahlin, marts 24.

- e. **Manglende respekt for lokalt valgte bestyrelses kompetence** til projektvurdering og - beslutning. Samt manglende tillid til bestyrelsernes ledelse af (og uddelegering af kompetence til) deres ansatte koordinatore.

Dette ses for eksempel i de nye skærpede krav for anvendelse af prokura: I den tidligere LAG-periode kunne koordinatoren med prokura sagsbehandle projekter, der anmodede om projektændringer samt foretage sluttilsyn. Med de nye regler skal bestyrelsen 'sagsbehandle' specifikke ændringer som projektoverdragelse og udbetaling af tilskud. Man skal her huske på, at bestyrelsen arbejder frivilligt og at der er ansat en koordinator til at varetage foreningens administrative opgaver. Derfor bør der være mulighed for at anvende prokura til sagsbehandling af alle ændringer for de tilsagnsberettigede projekter.

I indeværende periode er der endvidere indført nye detaljerede krav til dokumentation af bestyrelsens indstillingsproces og sagsbehandlingen af denne.

Indstillingskompetencen er som konsekvens af LEADER principielt udlagt til bestyrelserne, og de nye krav om national ensretning opfattes derfor lokalt som udtryk for en øget mistillid til bestyrelserne. Det fjerner engagement fra de frivillige bestyrelser og undergraver potentielt hele den lokale LAG-plattform.

Opsummering: LAGernes effektskabelse bremses af Plan- og Landdistriktsstyrelsen

Vi har altså med LAGsystemet en helt unik mulighed for at skabe store, reelle forbedringer for mennesker, virksomheder og lokalsamfund i landdistrikterne, oven i købet på en måde, som skaber ringe i vandet – og vi gør det sammen med borgere, virksomheder og lokalsamfund.

Landdistriktsudvikling gennem LEADER principperne forudsætter rammer som

- skaber lokal motivation og engagement
- sikrer stærk forankring i lokalmiljøet
- styrker muligheden for lokal projektudvikling ('animation' på EU-sprog).

Men foreningsdemokratiet og den lokale anseelse undergraves af Styrelsens nulfejlskultur, langsommelighed og rigiditet. LAGerne og de lokale projektholdere kæmper hver dag med en forvaltningskultur, som overimplementer EU-regler og agerer kontrollant i stedet for at understøtte og animere LAGernes arbejde, søge fleksible løsninger og frisætte det lokale initiativ.

Udvalget kan hjælpe LAG til større nytte og effektivitet

Det er vores håb, at vi med denne henvendelse kan opnå, at udvalgets medlemmer vil tage initiativ til en styrkelse af LAGernes rammevilkår.

Dette omfatter ikke mindst en afklaring af følgende:

- På LAG-området er der truffet en politisk beslutning om at vi har 93 mio. kr. hvert år frem til 2027. Det uforståeligt og helt urimeligt at man ikke politisk kan afklarer FLAG-ernes situation på samme måde. Vi håber derfor at udvalget vil **hjælpe FLAG-erne med en hurtig afklaring og at sikre finansiering frem til 2027.**

- Som beskrevet ovenfor er der store likviditetsudfordringer. I januar blev der indført straksudbetaling for resterende LAG ansøgninger fra perioden 2014-2022. Vi så meget gerne, at denne ordning gøres permanent i programperioden 24-27. Som PLST selv skrev i Ministerens anmodning til Finansudvalget:

”Plan- og Landdistriktsstyrelsen vurderer, at risikoen for tab for styrelsen forbundet med straksudbetaling vil være meget begrænset. Ved kun at udbetale 80 pct. af midlerne tilbageholdes 20 pct., således at der er fleksibilitet til at håndtere eventuelle mindre uoverensstemmelser imellem tilsagn og det endelige projekt. Erfaringen fra straksudbetalingerne af LAG-midler under COVID-19 viser, at kun 0,6 pct. af de udbetalte midler blev udbetalt uretmæssigt og ikke kunne kræves tilbage”

Set i lyset af denne meget lille risiko for uretmæssig udbetaling håber vi, at udvalget vil hjælpe med at **indføre ordningen med straksudbetalinger i hele programperioden.**

- Man har i flere andre EU lande benyttet sig af de forenklinger, som EU selv gennem mere end 5 år har anbefalet, og vi håber meget at udvalget vil hjælpe LAG/FLAG med at **sikre, at mulige forenklinger også bliver indført i Danmark** med virkning fra 1.1. 2025.⁴
- Vi må nok desværre leve med, at vi er gift med CAPTAS og APPENDIX i hele denne periode. I erkendelse af dette tvangægteskab, bør alle muligheder for at forbedre brugeroplevelsen udnyttes. Vi har ladet os fortælle, at ændringer af CAPTAS er meget dyrt og ikke mindst både fejlbehæftet og tidskrævende. Vi vil derfor forslå, at man indfører mulighed for at bruge den separate platform APPENDIX til ved projektændringer og udbetalingsanmodninger at uploade ”papirløsninger” altså pdf’er med de nødvendige supplerende oplysninger, frem for at indtaste ændringer i CAPTAS.
- I lyset af at vi ser høringsbreve vedr. manglende dokumentation for så små petitesser som afrundingsfejl og pant af flasker, håber vi at udvalget vil være hjælpe med at vi får indført nogle bagatelgrænser i sagsbehandlingen.

Med venlig hilsen

Frode Thule Jensen, formand for koordinationsudvalget. LAG Vendsyssel.

Stine Bardeleben Helles, koordinator repræsentant i koordinationsudvalget. LAG Gribskov-Halsnæs

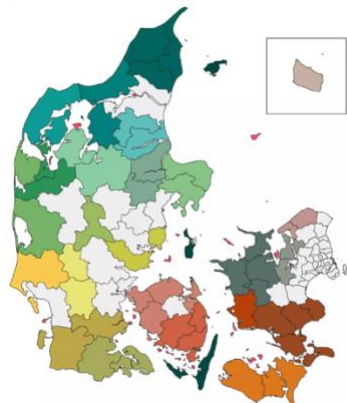
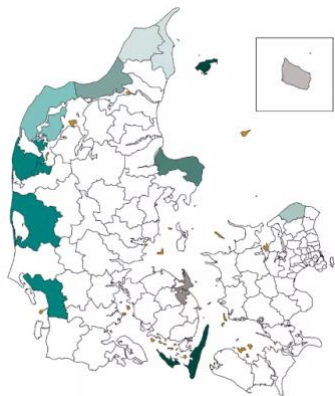
⁴ Forenklingerne er omtalt i ”Den danske strategiske CAP-plan 2023-2027” (side 384).

Se endvidere <http://elard.eu/wp-content/uploads/2020/04/Simplification-practice-in-LEADER-CLLD-final.pdf>

Bilag 1: Om LAG og FLAG

Den årlige ramme for LAG er i perioden 2023-27 på 93 mio. kr., og heraf bruges 20 % på drift af LAG-en (EU anbefaler 25% til drift).

Rammen for FLAG har til og med 2023 været på 16 mio. kr., men i Finanslov '24 er der kun afsat det halve beløb. Vi afventer stadig i skrivende stund, at der politisk skabes ro om den manglende finansiering i år samt 2025-27.

Der er i 2024 10 FLAG`er og 26 LAG`er i Danmark

LAG og FLAG drives af lokale frivillige foreninger, som er etableret på grundlag af bekendtgørelser og div. vejledninger⁵,

Følgende projektyper kan modtage LAG-tilskud.

1) Erhvervsprojekter

- Etablering
- Samarbejde
- Bæredygtig udvikling og grøn omstilling.

2) Almennyttige

- Servicefaciliteter
- Fornylelse af landsbyer
- Kultur og foreningsliv
- Bæredygtig udvikling og grøn omstilling.

FLAG drives ligeledes af frivillige foreninger (typisk i samdrift med en lokal LAG) og støtte gives til projekter i traditionelle fiskeriområder, primært til fremme af maritime erhverv.

- Det er et EU krav at alle LAGer arbejder ud fra de 7 LEADER principper⁶, først og fremmest *bottom up*. Indsatserne skal udspringe af lokale ønsker, behov og ressourcer, og bestyrelsesmedlemmerne er alle frivillige, og modtager ikke honorar. Bestyrelsen skal være

⁵ <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/462> <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/143>

⁶ https://eu-cap-network.ec.europa.eu/networking/explore-the-network/leader_en

bredt funderet i lokalsamfundet og repræsenterer både erhverv, foreningsliv, almindelige borgere samt repræsentanter fra byråd og regionsråd.

- Alle LAGer har tilknyttet en koordinator, der arbejder deltid eller fuldtid. Koordinatorens vigtigste opgave er at hjælpe ansøger gennem ansøgningsproces og projektgennemførelse. Koordinator er ikke en egentlig konsulent, med det ansvar der følger af dette, men må alene vejlede og kan derfor **IKKE** udarbejde ansøgningerne.
- Alle LAGer har udarbejdet en udviklingsstrategi for lokalområdet, som er godkendt i Plan- og Landdistriktsstyrelsen⁷.
- Tilskudsmidlerne uddeles efter principper fastlagt af bekendtgørelse og den lokale udviklingsstrategi.
- Prioriteringsprocedurer er godkendt af PLST, og sammen med udviklingsstrategien vist på foreningens hjemmeside. Procedure er meget detaljeret og transparent.
- *Alle* ansøgere er enten frivillige i lokale foreninger eller lokale ildsjæle, der etablerer virksomheder med vækstpotentiale.

⁷ Et eksempel på en lokal udviklingsstrategi: <https://www.lagv.dk/wp-content/uploads/2023/05/4-foerste-sider-i-udviklingsstrategien.pdf>. Her kan det ses hvordan LAGen har fastlagt indsatsområder og mål for sit virke.

Bilag 2: Brev til Morten Dahlin

19. marts 2024

Til Morten Dahlin, minister for byer og landdistrikter, kirkeminister og minister for nordisk samarbejde

Kære Morten Dahlin.

Vi skriver til dig på vegne af de 10 danske aktionsgrupper i fiskeriområder (FLAG), som lige nu befinder sig i en meget uholdbar situation.

Vi fordeler midler til projekter og aktiviteter, som forbedrer levevilkår i traditionelle fiskeriområder og bidrager til omstilling af fiskerihavnene til nye erhverv og aktiviteter. Vi styrker balancen mellem menneskets brug af havets ressourcer, sikring af arbejdspladser, bosætningskvalitet og miljøbeskyttelse og dermed bæredygtig udvikling i Havplanens forstand.

Nu er FLAG-ordningens fremtid imidlertid usikker på både kort og lang sigt.

I finansloven for 2024 blev der alene afsat 8 mill. svarende til det halve beløb af de normale årsbevillinger. Plan- og Landdistriktstyrelsen lod forstå, at den resterende halvdel ville blive søgt tilvejebragt i starten af 2024, men dette er ikke sket endnu. Det betyder, at vi ikke ved, hvor meget vi har at råde over i år i forhold til indstilling af projekter og til beskæftigelse og løn til koordinator/sekretariatsfunktioner, som står for den daglige drift for de flestes vedkommende af ikke bare FLAG'er, men også "almindelige" LAG'er. Vi vil enten miste disse uundværlige folk, eller give dem væsentlig dårligere arbejdsbetingelser.

Vi beder dig derfor indtrængende om, at de nødvendige midler bevilges nu!

På længere sigt er der ikke vished om FLAG-ordningen overhovedet vil eksistere udover 2024. Frem til 2020 blev ordningen finansieret af EUs Hav- og Fiskeriudviklingsprogram (EHFF). Da dette program lukkede, overgik ordningen til at være nationalt finansieret som en midlertidig ordning, indtil der igen ville være et EU-program på plads. Dette program findes nu (Hav-, Fiskeri- og Akvakulturprogrammet (EHFAF)), men vi mangler stadig at høre om, hvad regeringen beslutter sig til for de kommende år. En EU- eller en nationalt finansieret eller slet ingen FLAG-ordning?

Det sidste håber vi bestemt ikke, for som skrevet er FLAG-midlerne givet rigtigt godt ud til vores små kystsamfund. Vi ser meget gerne, at vi igen bliver en del af EUs FLAG-ordning. Det tror vi giver den bedste økonomiske stabilitet og mulighed for at arbejde langsigtet, strategisk og

transnationalt med FLAG-området. Det vil også give bedst mulighed for at yde støtte til projekter, der understøtter det primære fiskerierhverv og udvikling af bæredygtig akvakultur.

Men det vigtigste er selvfølgelig, at der fortsat vil være en FLAG-ordning og meget gerne med flere midler end de ret beskedne, vi er blevet tildelt hidtil.

Vi håber, at du kan bringe os ud af uvisheden på både kort og lang sigt.

Med venlig hilsen

Christian Prip

Formand for LAG/FLAG Bornholm

på vegne af også:

FLAG Nord

FLAG Jammerbugt

LAG/FLAG Djursland.

LAG/FLAG MANK

FLAG Vestjylland

LAG/FLAG Thy-Mors

LAG/FLAG Gribskov-Halsnæs

LAG/FLAG Småøerne

LAG/FLAG LLSÆ